GRAMATICĂ ŞI VOCABULAR

INDEPENDENŢA SUBIECTULUI

DE

G. NEDIOGLU

Ca termen iniţial al gîndirii, subiectul tinde în chip firesc spre predicatul lui, cu care vorbitorul îl leagă printr-un anumit raport, ca să-şi încheie comunicarea. Nu rareori se întîmplă însă ca acest raport să se întrerupă brusc, iar subiectul să fie lăsat fără predicatul pe care-l aşteptăm:

Muierea limbută, *gura ei făcută ca toaca să turuiască* (I. Zanne).

Deşi enunţat, subiectul *muierea limbută* rămîne în suspensie. Ceea ce urmează nu mai este consecinţa logică a începutului şi de aceea nici nu se leagă gramatical de acesta. Urmarea constituie o gîndire deosebită cu alt subiect (***gura ei***), care, spre deosebire de cel dintîi, este legat în toată regula cu predicatul lui, [e] *făcută să...*

Prezent în multe limbi şi foarte frecvent la noi, acest subiect enunţat, dar lăsat deoparte, fără să i se mai atribuie vreo funcţiune sintactică în propoziţie, a fost numit n o m i n a t i v u s p e n d e n s «nominativ în suspensie» sau n o m i n a t i v a b s o l u t «de sine stătător», de unde şi numele de «subiect independent».

Exclus astfel din complexul sintactic al propoziţiei, subiectul absolut apare numai ca un titlu, menit să avertizeze pe ascultător despre ce anume se va vorbi în cele ce urmează:

...aprozii atunce nu era[u] din oameni proşti... şi ***portul lor,*** *era[u] îmbrăcaţi cu şarvanele şi cabanițe* (I. Neculce);

Pe aici... e raiu. La noi, la deal, pămînt roşu, piatră, sărăcie şi bir. ***Pădurea,*** *nu putem culege o frunză din ea... O păzesc cu puştile slugile boierului* (Z. Stancu).

Construcţiile de acest fel sînt socotite de lingvişti ca rămăşiţe ale unui regim gramatical primitiv, cînd subiectul nu indica decît tema generală a

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

spuselor cuiva, regim anterior organizării logice a propoziției, pe care spiritul nostru de sistematizare tinde să-l înlăture. Cu toate că însă, prin libertatea lor de exprimare, aceste construcții nu vor să știe de cadrele propoziției logice și cu toate că exprimarea corectă luptă împotriva acestei vorbiri pregramaticale, propozițiile cu subiectul independent nu numai că s-au păstrat și continuă să trăiască, dar au pătruns chiar și în limba literară. Ele au atras atenția scriitorilor noștri, care, dîndu-și seama de spontaneitatea lor, n-au pregetat să le pună în valoare, realizînd sugestive efecte stilistice.

Cunoscută sub numele de anacolut—întreruperea ordinei logice a gîndirii—independența subiectului constituie o străveche notă caracteristică limbii noastre și-și găsește adeseori explicația în chiar structura propoziției sau a frazei din care face parte. Să urmărim dar fenomenul în diferitele lui manifestări, ca să vedem dacă nu putem sezisa o parte din cauzele care-l produc.

§ 1. În unele cazuri, deși desprins de restul propoziției, subiectul este reluat îndată după aceea printr-un pronume personal sau demonstrativ, care-l și reliefează totodată:

...păntru că ***aciaste sate****,* ***iale*** *sănt ale Udrii Banul* (An. 1601 Doc. R.P.R.);

Cuzea, el *a dat pămînt la clăcași* (Graiul nostru);

Cîinele *care ține mai mult la om,* ***el*** *latră mai mult la oameni* (I. Zanne).

Același procedeu și în frazele cu propoziția subiectivă izolată:

Cine se scoală de dimineață, acela *e mai mare* (Iord. Golescu);

Care dintre cai a veni, la jăratic, *să mănînce,* ***acela*** *are să te ducă la împărăție* (I. Creangă);

Ce pui în pămînt, aia *răsare* (I. Zanne).

Structura activă a acestor construcții face ca subiectul, deși izolat, să se lege totuși în chip logic — prin reprezentantul lui pronominal — cu predicatul propoziției. Nu tot așa stau însă lucrurile în construcțiile active numai ca înfățișare, dar pasive ca înțeles.

Se știe că pasivul cu *a fi* + participiul are în romînește un caracter în mare parte livresc, întrebuințat fiind mai mult în limba cultă. Cea populară se folosește cu precădere de un procedeu propriu, exprimînd pasivul pe cale activă. Poporul nu zice niciodată:

Osul gol nu este mîncat nici de cîini,

ci

Osul gol *nici cîinii nu-l mănîncă* (I. Zanne).

În chipul acesta propoziția începută cu subiectul *osul gol* nu este dusă pînă la capăt, împiedicată fiind de apariția unui nou subiect (***cîinii***), în timp ce subiectul rămas în suspensie nu mai apare în cele ce urmează decît sub forma unui complement (*-l*).

Se pune întrebarea: de ce s-a cristalizat proverbul în această construcție, care contrazice ordinea sintaxei logice, cînd ar fi putut fi formulat cu ajutorul

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

formei active propriu-zise, într-o construcție corectă din punct de vedere gramatical:

Nici cîinii nu mănîncă osul gol?

Pentru că, în acest caz, centrul gîndirii ar fi trecut asupra subiectului ***cîinii*** și nu despre cîini a vrut să vorbească creatorul proverbului, noțiunea cîinii fiind numai un element accesoriu, care n-are decît menirea de a pune în lumină atitudinea oamenilor față de o situație de pe urma căreia nu se pot alege cu nimic.

La fel, ce ar deveni proverbul:

Gura lumii, *numai pămîntul o astupă* (I. Zanne),

dacă l-am transpune în tiparul activ al sintaxei organizate:

Numai pămîntul astupă gura lumii?

Am așeza pe primul plan atotputernicia morții (pămîntul) și nu bîrfeala gurilor rele, asupra căreia proverbul apasă cu toată greutatea. E o nuanță de înțeles ce nu putea fi redată, potrivit structurii gramaticale a limbii noastre, decît prin pasivul de formă activă și deci printr-un subiect independent, pe care izolarea îl și reliefează totdeodată. De aceea îl și întîlnim în toate construcțiile de acest tip:

Piru', *nu-l poți stîrpi* (I. Zanne);
Neghina, *n-o duce la tîrg* (Ibidem);
Lemnul strîmb, *focul îl îndreptează* (Ibidem);
Orzul, *îl ară boii și-l mănîncă caii* (A. Pann);
Șindrila, *o zboară vîntul* (Z. Stancu);
Capul plecat, *nu-l taie sabia* (C. Negruzzi).

Izolarea, cuprinzînd întregul grup al subiectului, se întinde și asupra subordonatei atributive ce s-ar afla într-însul:

Trestia care se pleacă, *n-o frînge vîntul* (I. Zanne).

Dovada concludentă că termenul inițial din exemplele citate este simțit de popor ca subiect și nu ca complement direct — cum am fi ispitiți să-l socotim noi, cei formați la școala vorbirii organizate — ne-o fac cazurile în care acest termen este un nume nu de obiect, ci de persoană:

Omul bătrîn și nebun, *leagă-l de gard și dă-i fîn* (I. Zanne, II, 489);
Orbul cu ochi [= prostul], *nu-i păcat să-l înșeli* (Ibidem 661);
Propietaru' nostru, *nu l-am văzut de cînd eram copil* (Graiul nostru, I, 212).

Dacă vorbitorul ar fi simțit termenii subliniați ca complemente, i-ar fi precedat de prepoziția ***pe***, caracteristică acuzativului numelor de persoane: ***pe omul bătrîn... pe orbul cu ochi... pe propietaru' nostru...*** Instinctul lingvistic i le-a impus însă ca subiecte, făcîndu-l să le exprime prin cîte un nominativ absolut.

Se înțelege de la sine că, într-o frază, subiectul este izolat numai de propoziția construită cu pasivul de formă activă, legîndu-se normal de celelalte:

O asemenea fată... *ar fi numai bună să o ia el de soție* (I. Creangă).

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

Legat în toată legea de predicatul primei propoziții (*ar fi bună*), subiectul *o asemenea fată* devine independent față de propoziția următoare *să o ia el de soție*, în care, o dată cu înțelesul pasiv al construcției active (cu pasivul livresc ar fi: «să fie luată de el de soție») apare alt subiect: *el*. Deosebit de cel precedent este cazul pe care ni-l înfățișează citatul următor:

începură a ieși [șerpii] *unul cîte unul din foc. Dar* ***care*** *cum ieșea, îl lovea nerodul cu măciuca* (I. Pop-Reteganul).

Subiectul, legat gramatical cu subordonata circumstanțială intercalată după dînsul, (*cum ieșea*), devine independent față de regenta care urmează [1].

Din vorbirea de la țară, aceste construcții trec în cea orășenească:

Biroul *îl aveam într-o prăvălioară din aceeași înfundătură* (I. Caragiale).

Cu simțul lor lingvistic, scriitorii noștri le socotesc vrednice de a fi introduse în limba poeziei și a prozei artistice:

Soarele, ce azi e mîndru, *el îl vede trist și roș* (M. Eminescu);
Copiii mei, *cum să-i îmbun?* (G. Coșbuc);
Ulițele-nnegurate, *luna în argint le-mbracă* (St. O. Iosif);
Lumina *s-o stingem, lumina, lumina...* (D. Anghel);
Lumea, *el* [pictorul Grigorescu] *o vedea în tablouri* (Al. Vlahuță).

Pînă și oamenii de știință își însușesc procedeul:

Rodul necules, *îl mănîncă ciorile* (N. Iorga);
Amintirea suferințelor tale, *păstreaz-o bine; e comoara cea mai scump plătită* (Idem);
Această atitudine, *sîntem însă datori să o păstrăm numai cît timp urmărim adevărul* (Ov. Densusianu);
Nici acest lirism *nu-l întîlnim la naturaliști, cum nu-l întîlnim la parnasieni* (Idem).

Ceea ce se întîmplă cu subiectul se întîmplă și cu propoziția subiectivă, care, izolată de regenta ei, devine și ea o subiectivă independentă. În proverbul:

Cine orice-nvață ***nu uită-n viață*** (I. Zanne),

subiectiva se leagă logic de principala ei, amîndouă propozițiile fiind construcții active și avînd același subiect. Dar în varianta:

Cine ce învață, *moartea îl dezvață* (Ibidem)?

O dată cu înțelesul pasiv, regenta capătă și alt subiect (***moartea***) ceea ce rupe legătura gramaticală cu subiectiva precedentă, făcînd-o de sine stătătoare. Alte exemple:

Cine se amestecă în tărîțe, *îl mănîncă porcii* (I. Zanne);
Cine calcă jurămîntul, *nu-l primește nici pămîntul* (Jarnik-Bîrseanu);
Cine cartea va ceti, *lacrimile l-or porni* (Ibidem);
Cine iubește și lasă, *dă-i, Doamne, pedeapsă-n casă* (Gr. Tocilescu);
Cine tot vorbește, *lucrul nu-i sporește* (I. Zanne);
Cine strică dragostele, *mînce-i grîul păsările* (M. Eminescu).

[1] Cît de frecvente sînt aceste construcții am putut constata în anii mei de profesorat, cînd le vedeam apărînd sistematic în compozițiile elevilor de la țară și din pătura orășenească mijlocie.

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

Construcția noastră activă cu înțeles pasiv dă uneori propoziției subiective un aspect cu totul deosebit:

Pe cine nu-l lași să moară, *nu te lasă să trăiești* (I. Zanne).

Subiectiva subliniată nu este independentă, cum s-ar părea la prima vedere, pentru că se leagă cu regenta următoare: « Cine nu te lasă să trăiești? » « Acela pe care nu-l lași să moară ». Faptul se vede și din formularea propoziției cu pasivul livresc: *cel ce nu este lăsat să moară* nu te lasă să trăiești. Cum de a căpătat atunci proverbul forma în care este întrebuințat? A intervenit pasivul de formă activă, care, trebuind să facă subiectul să sufere lucrarea, l-a pus în acuzativ: *Pe cine nu-l lași să moară.*

§ 2. Altă cauză care provoacă izolarea subiectului o constituie verbele și locuțiunile verbale impersonale.

În: ***Omul udat,*** *nu-i pasă de ploaie* (I. Zanne) nu există un raport gramatical între cele două părți principale ale propoziției, așa cum este, bunăoară, în « Omul udat nu se teme de ploaie », în care predicatul este un verb personal. Verbul impersonal din exemplul nostru cere neapărat ca persoana căreia nu-i pasă să fie în dativ: « *Omului udat* nu-i pasă de ploaie ». În acest caz însă nu mai poate fi vorba de vreun subiect gramatical, știut fiind că el lipsește din construcțiile impersonale. De aceea nominativul subiect ***omul udat*** nu se poate lega logic cu predicatul *nu-i pasă* și, neintegrîndu-se organic în structura propoziției, rămîne un subiect independent. Alte exemple:

Fulga, *unde mi-l zărea, inima îi îngheța* (G. Dem. Teodorescu);

Băiatul, *îi veni inima la loc, căci o cam sfeclise* (P. Ispirescu);

Moșneagul, *cînd a văzut-o, i s-au umplut ochii de lacrămi și inima de bucurie* (I. Creangă);

Auzind aceste fapte rele, ***Vasilie vodă,*** *tată-său, la Țarigrad, nu-i părea bine* (I. Neculce).

Independent poate fi în aceste condiții și un subiect subînțeles:

Auzind însă de faima celor doi împărați înțelepți, îi dete un fier ars prin inimă (P. Ispirescu);

Și gîndind astfel [la pastrama trufanda], *i-a lăsat gura apă* (I. Caragiale).

Același fenomen lingvistic se produce și cînd se aplică un subiect unui predicat exprimat printr-un verb impersonal sau o locuțiune verbală impersonală, care cer în acuzativ numele ființei sau al obiectului asupra căruia se răsfrînge acțiunea:

Pusnicul... *cînd se gîndi că n-are cu ce să-l hrănească* [pe prunc], *îl podidi un plîns, de nu se mai putea sfîrși* (P. Ispirescu);

Cînd văzură ***ei*** *una ca asta, îi cuprinse spaima* (I. Creangă);

Și ***seninul*** *cer albastru, mîndru lacrimile-l prind* (M. Eminescu).

Ce se întîmplă cînd, printre predicatele-verbe personale ale unui subiect, se găsește și unul exprimat printr-un verb sau o locuțiune verbală impersonală?

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

La citirea acestei povestiri, ***omul*** *o sfecleşte, îngălbeneşte,* ***îl apucă fiori de moarte,*** *tremură ca varga* (I. Ghica);

Legat gramatical de predicatele-verbe personale: *o sfecleşte, îngălbeneşte şi tremură ca varga,* subiectul *omul* rămîne izolat de predicatul *îl apucă fiori de moarte,* exprimat printr-o locuţiune verbală impersonală.

În: ***Dracul de zmeu...*** *nu-i veni să intre şi fugi* (P. Ispirescu) raportul sintactic dintre subiect şi prima propoziţie, de construcţie impersonală, se întrerupe, ca să se restabilească cu a doua, de construcţie personală. Cîteodată, subiectul se leagă logic cu predicatul subordonatei şi se izolează de acela al principalei:

Zmeul, *cum îl văzu* [pe Ţugulea], *îngheţă sîngele într-însul* (P. Ispirescu);

Nu ştiu alţii cum sînt, dar ***eu,*** *cînd mă gîndesc la locul naşterii mele... parcă-mi saltă şi acum inima de bucurie* (I. Creangă);

Prepeleac, *văzînd atîta putere din partea dracului, nu-i prea veni la socoteală* (Idem).

Cum se explică independenţa subiectului în aceste cazuri? Prin deosebirea fundamentală care desparte construcţia impersonală de construcţia personală. Caracterizîndu-se prin felul ei specific de a vedea acţiunea forţelor naturii (plouă, trăsneşte, înnoptează, se crapă de ziuă) cum şi a stărilor fiziologice şi sufleteşti (mi-e rău, mă ia cu frig, mi-e lehamite, mi se face de...) ale căror cauze erau deopotrivă de necunoscute străvechilor noştri înaintaşi, gîndirea impersonală, covîrşită de aceste acţiuni, s-a mărginit doar să ia cunoştinţă de ele, exprimîndu-le fără subiect, pentru simplul motiv că nu le putea atribui nici unul. În faţa acestei atitudini pur receptive, se ridică atitudinea reflexivă a gîndirii personale, care, aplicată manifestărilor cunoscute ale lumii şi ale vieţii, putea să pornească de la un subiect de persoana întîi, a doua sau a treia (cauza), ca să ajungă la acţiunea îndeplinită de el, adică la un predicat de aceeaşi persoană (efectul). Este deosebirea dintre verbele şi locuţiunile verbale impersonale de o parte, care exprimă numai impresia produsă asupra omului de necunoscutul dinafara sau dinăuntrul fiinţei lui şi care de aceea au şi fost caracterizate de unii lingvişti ca fiind de natură impresionistă, şi dintre verbele şi locuţiunile verbale personale de altă parte, care pot prinde legătura dintre cauză şi efect şi sînt astfel de natură logică. Contrazicîndu-se reciproc, aceste două feluri de construcţii sînt într-o continuă luptă. Ca expresie a gîndirii prelogice, construcţia impersonală respinge subiectul pe care vrea să i-l impună logica construcţiei personale, izolîndu-l şi lăsîndu-l în suspensie, ca nominativus pendens, care împiedică exprimarea organizată şi care dă atît de mult de lucru lingviştilor.

Ca şi mai sus, (§ 1) din ciocnirea construcţiei personale cu cea impersonală poate rezulta nu numai un subiect independent, ci şi o propoziţie subiectivă independentă.

Cine era boier, *îi era ruşine să zică că e romîn* (Eliade Rădulescu).

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

Dacă în acest citat, subiectiva independentă este propoziția de construcție personală (cine era boier) iar regenta propoziția de construcție impersonală (îi era ruşine), în exemplul următor situația se înfățişează invers:

Cine-mi place, *eu nu-i plac* (G. Dem. Teodorescu).

Prezentîndu-ne pe *a plăcea* cu amîndouă valorile lui morfologice, pe de o parte ca verb impersonal cu una şi aceeaşi formă verbală la toate persoanele (îmi place, îți place, îi place, ne place... cineva), iar pe de altă parte ca verb personal şi deci cu forme deosebite pentru fiecare persoană (eu nu-i plac cuiva, tu nu-i placi, el nu-i place, noi nu-i plăcem...), fraza are de astă dată ca subiectivă independentă propoziția de construcție impersonală (cine-mi place), iar ca regentă propoziția de construcție personală (eu nu-i plac).

Să completăm citatul cu un vers următor:

Cine-mi place, eu nu-i plac... ***Cui plac eu,*** *nu-mi place mie!*

Dacă prima propoziție (Cine-mi place) are înfățişarea obişnuită a subiectivelor, a doua subiectivă (Cui plac eu) se prezintă sub un aspect deosebit, fiind paralelă cu « Pe cine nu-l laşi să moară... » analizată mai sus (§ 1).

Să încercăm să transpunem conținutul acestor două versuri în cadrul gîndirii logice: « Aceea care-mi place, aceleia nu-i plac eu; iar pe aceea care mă place, n-o plac eu ». Acum fraza apare ca un sistem unitar, corect închegat din punct de vedere gramatical, dar cît de calculată, de greoaie şi de rigidă, față de spontana, sprintena şi înaripata evadare a poetului anonim din cadrele frazei sistematizate. El ne arată ce minunate efecte stilistice se pot obține din fraza pe două planuri — cel personal şi cel impersonal — din acea frază dezarticulată din punctul de vedere al sintaxei logice, care supără atît de mult simțul nostru pentru exprimarea organizată, dar care, în cazul de față, ne satisface prin frumusețea expresiei:

Foicică, bob de mac,
Cine-mi place, eu nu-i plac,
Doru-i duc şi doru-i trag.
Cui plac eu, nu-mi place mie!
Doru-i duc, dor mă sfîşie.

§ 3. Independența subiectului se produce adeseori şi în cuprinsul unei fraze, în care se întîlneşte o propoziție verbală cu una nominală sau invers. Să luăm, bunăoară, citatul:

El era curat la față şi chipeş: chica lui ca pana corbului... dar apoi ***ochii?*** *Avea nişte ochi, de băgase pe toate fetele în boală* (P. Ispirescu).

După ce zugrăveşte fața şi chica eroului cu ajutorul verbului *a fi*, povestitorul recurge, cînd este vorba de ochii lui, la verbul *a avea*, care, deşi arată aici tot un mod de a fi, dă totuşi expresiei aspectul unei propoziții verbale. Şi astfel, în loc să ni se spună cum e r a u ochii flăcăului, aşa cum ni se spusese cum îi e r a fața şi chica, ni se spune că flăcăul a v e a nişte ochi de

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

toată frumusețea. Lăsat la o parte, subiectul enunțat, *ochii*, rămîne în suspensie și nu mai apare în cele ce urmează decît ca complement al verbului *a avea*.

Schimbarea bruscă a construcției, în cazurile de acest fel, se datorește unei emoții — ca cea provocată de pătrunzătoarele priviri ale flăcăului — care, întrerupînd ordinea logică a gîndirii, izolează subiectul într-o exclamație interogativă de mare efect stilistic. Alteori însă, trecerea de la construcția nominală la cea verbală, care provoacă independența subiectului, este dictată numai de motive de variație stilistică:

Cele două scaune și fotoliul aproape că îi erau de prisos. ***Biroul?*** *Îl întrebuința cînd aducea un pachet. Punea pachetul pe el* (M. Sorbul).

În schimb însă, un astfel de subiect independent, enunțat sub forma unei întrebări, capătă și valoare stilistică, dacă i se dă un răspuns printr-o altă întrebare:

Sima Baltag? *... Dar cine ar fi putut jura cu mîna pe cruce că știe cu adevărat ce vînt l-a adus pe veneticul acesta prin partea locului?* (C. Sandu-Aldea).

Procedeul este întrebuințat și în maxime:

Nemurire? *Ce mi-e nemurirea care nu se adauge prin muncă și nu cuprinde răspundere?* (N. Iorga).

Și în aceste cazuri, în locul unui subiect independent, apare uneori o propoziție subiectivă independentă.

Cin'ți-a pus numele Niță, *sfîntă să-i fie gurița* (Graiul nostru).

Deși introdusă prin *cine*, subiectiva subliniată nu este organic legată de regenta ei, ca de exemplu cea din proverbul:

Cine se teme de brumă nu pune viță (I. Zanne).

De ce? Pentru că, întîmpinată fiind de o propoziție nominală cu alt subiect (gurița), propoziția subiectivă — care de astă dată e cea verbală — devine independentă, ca una ce nu mai are funcțiunea de subiect al regentei, unde este reprezentată numai de complementul în dativ *i* (să-i fie).

§ 4. În sfîrșit, printre cauzele care separă subiectul de contextul propoziției este și elipsa.

Puică, sprîncenele tale, *m-aș băga slugă la ele* (Șezătoarea).

Dintr-o frază ca « Sprîncenele tale [îmi sînt atît de dragi încît] m-aș băga slugă la ele », poetul anonim a suprimat, sub puterea emoției, aproape întreaga regentă împreună cu conjuncția *încît* și, păstrîndu-i numai subiectul ***sprîncenele tale***, l-a alăturat fără nici o legătură organică subordonatei consecutive următoare, transformînd-o într-o propoziție de sine stătătoare. Același caz în:

— Bună calea, drumețule! — Bună să-ți fie inima, cum ți-i căutătura, zise fiul craiului. — Cît despre inima mea, s-o dea dumnezeu oricui, zise spînul oftînd (I. Creangă).

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

În loc de «Cît despre inima mea [ea e atît de bună încît] s-o dea...».

Alt exemplu:

Îşi iubea nevasta ca pe-o ibovnică. El beteag, stors în tranşee şi în lagăre bulgăreşti; ***ea****, cînd o vedea, clipea ca-n soare şi nu-i venea să creadă că-i a lui* (I. Teodoreanu).

Prin omiterea aceloraşi termeni, subiectul, devenit independent, a rămas în fruntea subordonatei introduse prin ***cînd***: «ea [era atît de frumoasă, încît] cînd o vedea...».

Dacă în aceste exemple elipsa este motivată de starea afectivă a vorbitorului, în citatul ce urmează ea se explică prin grija lui de a nu se repeta:

Foile de oleandru, *oricît le-ai fierbe în apă sărată, tot mai bună e ţintaura pentru friguri* (B. Delavrancea)

în loc de «Foile de oleandru... [nu sînt aşa de bune]; tot mai bună e...».

Elipsa care aduce independenţa subiectului provine adeseori şi din graba vorbitorului de a da anumite lămuriri, ceea ce-l face să nu-şi poată supraveghea legătura logică cu subiectul enunţat:

— Noi sîntem din Bucureşti... Dacă cunoşti dumneata pe domnu' Christache... — Nu, zic, n-am onoare... — ***Domnul Christache Vasilescu,*** *casele alea frumoase din Popa Chiţu... tata* (I. Caragiale)

în loc de «d. Chr. V. [care are] casele... [este] tata».

În maxime, această grabă este motivată de nerăbdarea scriitorului de a ajunge cît mai repede la sfatul pe care ţine să-l dea, ceea ce-l face să lase neisprăvită propoziţia începută, ca să sară la imperativa următoare:

Minciuna lumii: *nu te răpezi asupra ei cu sabia* (N. Iorga).

Comparată cu fraza corespunzătoare de sintaxă logică «Minciuna lumii [este de neînvins, aşa încît] nu te repezi...» construcţia eliptică este de o conciziune din cele mai sugestive.

În citatele precedente, fraza prescurtată întocmea un sistem consecutiv; exemplul următor ne dă o propoziţie cu subiectul independent, rezultată din concentrarea prin elipsă a unui sistem frazeologic opozitiv:

Corabia mare, *şi vînturi mari o bat* (A. Pann).

Cu toate că fraza de structură adversativă «Corabia [e] mare, [dar] şi vînturi mari o bat» a fost redusă la o singură propoziţie, aceasta păstrează totuşi ideea de opoziţie, care se simte datorită prezenţei adverbului *şi*.

Iată acum şi o propoziţie subiectivă devenită independentă prin elipsă:

Tăcu, fiindcă venise servitoarea cu cafelele. Lasă-le aici! Pleacă! ***Şi cine mă caută,*** *nu sînt acasă* (Cezar Petrescu).

Cum se explică construcţia? În primul rînd, pronumele nehotărît *cine* «cineva» are în cazurile de acest fel înţelesul ipotetic de «dacă cineva, în cazul cînd cineva»... (*Cine* sapă groapa altuia cade el într-însa. *Cine* se scoală de dimineaţă departe ajunge). Aşa se explică şi subiectiva independentă din proverbul:

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)

Cine [= dacă cineva] *bate la poarta altuia, o să bată şi altul la poarta lui* (I. Zanne).

Întorcîndu-ne la exemplul propus, vedem că el provine din fraza: «Şi cine [= dacă cineva] mă caută, [spune-i că] nu sînt acasă». Prin suprimarea regentei «spune-i» şi a conjuncţiei *că*, prin care principala se leagă de completiva ei, aceasta ajunge în atingere directă, dar fără vreo legătură gramaticală cu subiectiva iniţială, rămasă astfel în suspensie. Construcţiile de acest fel înlesnesc exprimarea succintă a gîndirii, răspunzînd nevoii pe care o simţim adeseori de a ne prescurta expresia, ca să ajungem la ceea ce este esenţial în cugetarea noastră. Şi dacă, prin această condensare, stilul pierde din corectitudine, cîştigă în schimb o mare vioiciune, dîndu-ne mai puternic impresia vieţii.

Toate citatele de mai sus ne arată că construcţiile cu subiectul independent, respinse sau nesocotite pînă acum, trebuie să-şi ocupe locul şi în gramatica noastră. Ar trebui, bineînţeles, numai explicate, nu şi recomandate, întrebuinţarea lor în limba literară fiind de competinţa exclusivă a scriitorilor.

BDD-A10265 © 1955 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:29 UTC)